

EBELERDE İŞ STRESİNİN İŞ DOYUMUNA ETKİSİ

EFFECTS OF WORK STRESS ON JOB SATISFACTION OF MIDWIVES

Hacer Yalnız¹ Birsen Karaca Saydam²

¹Akdeniz Üniversitesi Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma Uygulama Merkezi Antalya
²Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü İzmir

Yazışma Adresi:

Hacer Yalnız
Hurma Mh. Hurma Cad. No: 88/4 07050
Antalya - Türkiye

E posta: haceryalniz@hotmail.com

Kabul Tarihi: 09.Aralık.2014

Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi

ISSN: 2146-9601

e-ISSN: 2147-2238

bsbd@balikesir.edu.tr

www.bau-sbdergisi.com

doi: [10.5505/bsbd.2015.53215](https://doi.org/10.5505/bsbd.2015.53215)

ÖZET

AMAÇ: Ebelerde iş stresinin iş doyumuna etkisini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışma nedensellik ilişkisini araştıran tanımlayıcı bir araştırmadır.

YÖNTEMLER: Araştırma, Antalya İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı, 34 Merkez Sağlık Ocağı(Aile Sağlığı Merkezi), İki Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması (AÇSAP) ve Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Atatürk Devlet Hastanesi'nde görev yapan 517 ebeden çalışmaya katılmayı kabul eden 365 ebe ile görüşülerek yapılmıştır. Araştırmaya katılım düzeyi %70.5'dir. Araştırma verileri; ebelerin tanıtıcı özelliklerini içeren ve araştırmalar tarafından literatür sonucunda hazırlanan bir anket formunun yanı sıra 'Algılanan İş Stresi Ölçeği' ile 'Minnesota İş Doyum Ölçeği' kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında sayı, yüzde dağılımları alınmıştır. Ayrıca veriler ortalama, standart sapma, Tek Yönlü Varyans Pearson Korelasyon, Kruskal-Wallis, Ki-kare Cronbach alfada ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR: Ebelerin iş stresi puanına göre dağılımında %38.1'i E grubu "Uyarıcılığı yüksek, sorumluluğu fazla ancak kişiye çekici gelen iş stresi düzeyidir. İş stresi bazı yönleriyle kişiyi zorlayarak verimliliği artırırken, bazı yönleriyle de sağlığı tehdit edebilir" iş stresi yaşayan ebeler en geniş gruba oluşturmaktadır. Ebelerin içsel iş doyum ortalaması 3.36±0.58 ile ortalama bir doyumda, dışsal doyum ortalaması 2.72±0.49 ile ortalamasının altında, genel iş doyumlarının toplamalarının 3.10±0.32 ile nötre yakın olduğu saptanmıştır. Ebelerin iş stresi ile iş doyumunu arasında negatif korelasyon görülmektedir. Ebelerde iş stresi ve içsel doyum arasında ($r=-0.429$, $p<0.01$), dışsal doyum arasında ($r=-0.413$, $p<0.01$) ve genel doyum arasında ($r=-0.465$, $p<0.01$) anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

SONUÇ: Ebelerin iş stresi artarken iş doyumunu azaldığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebe, iş stresi, iş doyumuna

SUMMARY

OBJECTIVE: This study, aiming at investigating the effects of work stress on job satisfaction, is a descriptive and causal relation.

METHODS: The research has been conducted on 365 midwives, who had accepted to participate in the study of the 517 midwives working in 34 health care centers (Family Health Center), two mother and child care and family planning centers in Antalya and in Antalya Training and Research Hospital and Atatürk State Hospital. The participation level for the study is 70.5%. The definitive properties of midwives has been collected with 'Perceived Work Stress Scale' and 'Minnesota Satisfaction Questionnaire' in addition to a survey form developed as a result of the literature prepared by the researcher. The data obtained from the study has been evaluated by encoding with in computer software package and finding percentage distributions; in addition to this by conducting average, standard deviation, one-way variance and Pearson Correlation and Pearson Chi-Square and Cronbach's alpha

RESULTS: 38.1% of the midwives according to the work stress scores, comprises the largest group of midwives as Group E Work Stress, "the stress level with high exitance, with more responsibility but appeal to the employee. This level may increase productivity by some aspects that compels the employee, but may threaten health by other aspects." The internal satisfaction average of the midwives has been found 3.36±0.58 an average internal satisfaction level, their external satisfaction average has been found 2.72±0.49 below the average, and their general satisfaction average has been found 3.10±0.32 near to a neutral average. There is a statistically meaningful of $p<0.01$ between work stress and job satisfaction scores. There is a negative correlation between the work stress and job satisfaction of midwives. It is seen that there are statistically meaningful relations between the internal work stress and internal satisfaction ($r=-0.429$, $p<0.01$), external work stress and external satisfaction ($r=-0.413$, $p<0.01$), and general satisfaction ($r=-0.465$, $p<0.01$).

CONCLUSION: As a conclusion, job satisfaction decreases as work stress increases, or job satisfaction increases as work stress decreases.

Key words: Midwife, work stress, job satisfaction

GİRİŞ

İş doyumunu, çalışanın işini ve iş çevresini değerlendirmesi sonucunda geliştirdiği duygusal bir tepkidir. Freud'a göre kişinin hayatını ve işini sevmesi insan sağlığını koruyan iki temel faktördür. İş hayatının bireyi, bireyin de iş hayatını etkilediği bilinmektedir. Bu etkileşimin olumlu yönde olması, çalışanın sağlığı ve kurumun başarısı ile sonuçlanır. İnsanlar çalıştıkları iş ortamından memnun oldukları sürece daha verimli çalışmaktadırlar^{1,2}.

İş stresi; bireyin yeteneklerindeki yetersizliklere, fiziksel ya da psikolojik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan ve bireyde gerilim yaratan durum olarak tanımlanmaktadır^{3,4}. Araştırmalarda iş stresinin, çalışanın sağlığı üzerindeki etkileri, iş sağlığı, iş doyumunu ve çalışma şartları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçta; iş stresinin iş doyumsuzluğu, depresyon, fiziksel rahatsızlıklar ve davranış bozukluğuna yol açtığı, yönetici ve aile desteği ile depresyon, endişe ve fiziksel belirtiler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir^{3,5}.

Ebelerin iş doyum düzeylerinin yüksek olması, öncelikle hizmet verdiği 15-49 yaş kadınlar yanı sıra gebe, lohusa ve yeni doğanın kaliteli bakım almasını sağlayabilir. Ayrıca doyum düzeyinin yüksek olması ebelerin çalıştıkları kurumun hedeflerini gerçekleştirmesine katkıda bulunacaktır. Bunların yanı sıra iş doyumunu artan ebelerin kendilerine olan güvenlerinin artabileceği, stresle baş etme güçlerinin ve motivasyonlarının sağlanabileceği düşünülebilir⁶.

Sağlık çalışanları ile yapılan çalışmalarda iş ortamındaki stresörlerin sağlık çalışanlarının beden ve ruh sağlığını, iş doyumunu olumsuz etkilediği saptanmıştır. İş stresi bireyi çok yönlü etkilemesinin yanında, kurumu da etkileyerek kurumda deneyimli personel kaybına ve buna bağlı kurumsal sorunlara neden olabilmektedir. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının iş ortamında karşılaştığı stres yaşantıları ile baş etme durumunun belirlenmesine yönelik çalışmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir⁴. Bu çalışmada; ebelerde iş stresinin iş doyumuna etkisini araştırmak amaçlanmıştır.

GEREK VE YÖNTEM

Çalışmanın evrenini; Antalya İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı, 34 Merkez Sağlık Ocağı, 2 Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması (AÇSAP) ve Antalya Eğitim Araştırma Hastanesi ve Atatürk Devlet Hastanesinde Antalya merkezde 2010 yılı itibarıyla görev yapan 517 ebe (Tablo 8) oluşturmuştur. Bir sağlık meslek lisesi ya da bir sağlık yüksekokulunun ebelik bölümünden mezun olan, ebe olarak görev yapan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olanlar araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama sürecinde 34 ebe izinde ve 3 ebe emekli, 71 ebe geçici görevde ve 12 ebe hemşire olarak çalışmakta olduğu için, 32 ebe ise araştırmaya katılmayı iş yoğunluğu, sağlık sorunu ve herhangi bir araştırmaya katılmayı kabul etmediği için çalışmaya dahil edilememiştir. Bu nedenle araştırmanın örneklemini 365 ebe (evrenin %70.5'si) oluşturmuştur.

Veriler; kurumlardan gerekli izinler alındıktan sonra, 01.02-31.04.2010 tarihleri arasında, mesai saatleri içinde, ebelerin görevlerini aksatmayacak şekilde birebir görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Etik Kurulundan ve kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya katılmak isteyen ebeler için yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmiş onam formu kullanılmıştır.

Araştırmadaki veriler, ebelerin tanıtıcı ve mesleki özelliklerine ilişkin veriler için araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda^{6,7} hazırlanan 32 soruluk anket formu, Minnesota İş Doyumu Ölçeği ve Algılanan İş Stresi Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Minnesota İş Doyum Ölçeği, 1967 yılında Dawis, Weis, England ve Lofquist tarafından iş doyum düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiş, Baycan tarafından (1985) Türkçe çevrilip, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (Cronbach Alpha=0.77). İçsel ve dışsal doyum faktörlerini ortaya çıkarıcı özelliklere sahip 20 maddeden oluşan, beşli likert tipi bir araçtır. Çalışma sonucunda ölçeğin güvenilirlik

Tablo 8: Araştırma Evrenini Oluşturan Ebelerin Çalıştıkları Kurumlara ve Çalışan Ebe Sayılarına Göre Dağılımları

KURUM	Çalışan Ebe	Alınan Anket	Emekli	Geçici Görev	İzinli	Hemşire olarak çalışan	Katılmayanlar
Antalya Eğit. Arş. Has.	25	18			4	***	3
Atatürk Dev. Has.	23	8			3	****	12
Antalya 1 No'lu AÇS ve AP Merkezi	13	12				1	
Antalya 2 No'lu AÇS ve AP Merkezi	12	10		1	1		
1 nolu Sağlık Ocağı	22	19		1	1	1	
2 nolu Sağlık Ocağı	24	14	2	1	2	2	1
3 nolu Saim Çotur S.O.	15	12		3			
4 nolu Sağlık Ocağı	17	14		2	1		
5 nolu Sağlık Ocağı	14	12		1		1	
6 nolu Sağlık Ocağı	14	8		3		2	1
7 nolu Sağlık Ocağı	19	16		2	1		
8 nolu Sağlık Ocağı	11	8		1	1		1
9 nolu Sağlık Ocağı	13	8		2	2		1
10 nolu Sağlık Ocağı	10	10					
11 nolu ZehraKoz S. O.	21	15		3	1	1	1
12 nolu Sağlık Ocağı	12	8		1	1		2
13 nolu Sağlık Ocağı	11	7		2	1		1
14 nolu Sağlık Ocağı	13	13					
15 nolu Sağlık Ocağı	15	12		3			
16 nolu Sağlık Ocağı	20	15	1	3			1
17 nolu Sağlık Ocağı	18	10		4	2	2	
18 nolu Sağlık Ocağı	5	2		2			1
19 nolu Sağlık Ocağı	9	5		3	1		1
20 nolu Sağlık Ocağı	7	5		1	1		
21 nolu Altinyol S.O.	6	4		2			
22 nolu Güzelbag S.O.	5	3		2	1		
23 nolu Arapsuyu S.O.	12	8		4			
24 nolu Barış S.O.ı	13	8		2	1	1	1
25 noluismetYüce S.O	20	17		1		1	1
26 nolu Erenköy S.O.	12	8		2	2		
27 nolu Sağlık Ocağı	14	9		3	1		1
28 nolu Ahmet At. S.O.	13	7		2	2		1
29 nolu Ermenek S.O.	4	3		3			
30 nolu. Sağlık Ocağı	11	8		1			1
31 nolu Sağlık Ocağı	14	9		3	1		1
32 nolu Sağlık Ocağı	14	8		4	2		
33 nolu Sağlık Ocağı	8	6		2			
34 nolu Sağlık Ocağı	8	6		1	1		
Toplam	517	365	3	71	34	12	32

katsayıları, genel doyum $\alpha=.87$, içsel doyum $\alpha=.82$, dışsal doyum $\alpha=.76$ olarak saptanmıştır.

Baltaş tarafından 1998 yılında geliştirilen Algılanan İş Stres Ölçeği ise 15 sorudan oluşan 5'li likert tipindedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde elde edilen toplam puan 15'e bölünerek bireyin ölçek puanı elde edilmektedir (Cronbach Alpha= 0.78). Çalışma sonucunda ölçeğin cronbach alfa değeri 0.78 olarak saptanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler için bilgisayar ortamında sayı, yüzde dağılımları yanı sıra ortalama, standart sapma hesaplanmış, varyans analizi, korelasyon analizi, ki-kare analizi ile kruskal-walls ve cronbach alfa analizleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan ebelerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde; %39.5'i 35-39 yaş grubunda olup, yaş ortalamaları 37.82 ± 4.80 'dir (min=22. max=55)'. Ebelerin büyük çoğunluğunun evli (%87.7) ve iki çocuğa (%60.4) sahip oldukları belirlenmiştir. Ebelerin %31.2'sinin sağlık problemi vardır ve %35.1'i kalp damar hastalıklarına, %29.8'ü endokrin hastalıklarına sahiptir (Tablo 1).

Tablo 1: Ebelerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Tanıtıcı özellikler	N	%
Yaş (n=365)		
≤ 29 yaş	9	2.5
30-34 yaş	88	24.1
35-39 yaş	144	39.5
40-44 yaş	85	23.3
≥ 45 yaş	39	10.7
Medeni Durumu (n=365)		
Bekâr	16	4.4
Evli	320	87.7
Dul	29	7.9
Çocuk Sahibi Olma Durumu (n=331)		
Evet	331	91.2
Hayır	34	8.8
1	104	31.4
2	200	60.4
≥ 3	27	7.1
Sağlık problemleri (n=114)		
Kalp damar hastalıklar	40	35.1
Endokrin hastalıklar	34	29.8
Kas hastalıklar	13	11.3
Psikiyatri hastalıklar	9	7.9
Diğer hastalıklar	18	15.9

Tümü kadrolu olarak çalışan ebelerin meslekte geçirdikleri süre ortalama 18.52 ± 4.89 yıldır (min=2, max=36) ve %39.5'nin 16-20 yıl arasında iş deneyimine sahip olduğu belirlenmiştir. Ebelerin çalışma süreleri incelendiğinde; %41.9'unun 11 yıldan fazla bir süredir buldukları kurum saptanmıştır. Ebelerin çalıştığı kurumların; %87.9'unun sağlık ocağı (Aile sağlığı merkezi)

olduğu belirlenmiştir. Ebelerin %92.8 sürekli gündüz çalışmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2: Ebelerin Çalışma Öykülerine Göre Dağılımları

Çalışma Süresi	N	%
≤ 10 yıl	20	5.5
11-15 yıl	80	21.9
16-20 yıl	144	39.5
≥ 21 yıl	121	33.2
Bulunduğu Kurumda Çalışma Süresi		
≤2 yıl	42	11.5
3-6 yıl	75	20.5
7-10 yıl	95	26.0
≥11 yıl	153	41.9
Çalıştığı kurum		
Sağlık ocağı	321	87.9
Hastane	26	7.1
AÇS	18	4.9
Çalışma şekliniz genel olarak nasıl düzenlenmektedir?		
Sürekli gündüz	338	92.6
Bazen gece bazen gündüz	27	7.4

Ebelerin sadece %9.6'sı sevdiği için bu mesleği seçerken, %41.9'u iş garantisi olmasından dolayı ebelik mesleğini tercih etmiştir ve %15.9'unun 'ailesinin isteği ile' %13.7'sinin ise 'başka şansı olmadığı için' bu mesleği tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ebelerin yeniden meslek seçme şansı olsa %61.4'ünün mesleği tekrar seçmeyeceği, %59.7'sinin tanıdıklarına mesleğini önermeyeceği, %81.9'u çocuğunun ebe olmasını istemediği tespit edilmiştir (Tablo 3)

Tablo 3: Ebelerin Mesleki Özelliklerine Göre Dağılımları

Mesleğinizi seçme nedeniniz	N	%
• İş garantisi olmasından dolayı ebelik mesleğini tercih ettim.	153	41.9
• Ailemin isteği üzerine ebe oldum	58	15.9
• Başka şansım olmadığı için bu mesleği seçtim	50	13.7
• Ebelik mesleğini çok seviyorum.	35	9.6
• Sınav sistemi bana başka bir bölümü seçme şansı tanımadı	35	9.6
• Diğer	28	7.7
• Örnek alacak kadar takdir ettiğim bir ebe gibi olmak için bu mesleği seçtim.	6	1.6
Yeniden meslek seçme şansınız olsa ebelik mesleğini seçer miydiniz?		
• Öneririm	56	15.3
• Kararsızım	85	23.3
• Hayır	224	61.4
Tanıdıkları mesleğinizi önerir misiniz?		
• Öneririm	64	17.5
• Kararsızım	83	22.7
• Önermem	218	59.7
Çocuğunuzun ebe olmasını ister misiniz?		
• İsterim	20	5.5
• Kararsızım	46	12.6
• İstemem	299	81.9

Ebelerin mesleki çalışma süreleri ile iş doymu (χ^2 :9.103, p: .001), ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı (Tablo 4) bulunmuştur. Ebelerin çalışma süresi arttıkça iş doymalarının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 4: Ebelerin Mesleki Çalışma Süreleri ile İş Doym Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

İş Doymu	Mesleki Çalışma Süresi							
	15 yıl ve altı		16-20 yıl		21 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Doyum var	49	49.0	90	62.5	83	68.6	222	60.8
Doyum yok	51	51.0	54	37.5	38	31.4	143	39.2
χ^2	9.103							
df	2							
p	.011							

Ebelerin iş stresleri değerlendirildiğinde %38.1'i E grubunda (Uyarıcılığı yüksek, sorumluluğu fazla ancak kişiye çekici gelen iş stresi düzeyi. Bazı yönleriyle kişiyi zorlayarak verimliliği arttırırken, bazı yönleriyle de sağlığı tehdit edebilir), %32.3'ü D grubunda (Sağlık ve verimlilik açısından en elverişli iş stresi düzeyi), %13.7'si F grubunda (Sorumluluk düzeyi yüksek, kişiyi zaman açısından zorlayan, dinlenmeye ve aile ilişkilerine imkan tanımayan, bu sebeple sağlık ve verimlilik için tehdit oluşturan stres), %7.7'si C grubunda (Uyarıcı yönleri olan, ancak hafif bir iş. Başarı güdüsü yüksek biri için sıkıcı, mücadeleci olmayan biri için uygun bir iş stresi düzeyi), %7.7'si A grubunda (Sağlığı ve verimliliği ciddi olarak tehdit eden ağır risk düzeyi) ve %0.5'i B grubunda (Kişiyi önemli olduğunu hissettirmeyen, onun kapasitesini kullanmasına imkan vermeyen ve yeterli uyarım sağlamayan, dolayısıyla can sıkıntısından ve önemsizlik duygusundan kaynaklanan stres düzeyi) olarak saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5: Ebelerin İş Stresi Alt Gruplarına Göre Dağılımları

İş Stresi Değişkenler	N	%
1. İş stresi grubu (3.5 - 4.0 puan) A	28	7.7
2. İş Stresi Grubu (1.0 - 1.3 puan) B	2	0.5
3. İş Stresi Grubu (1.4 - 1.9 puan) C	28	7.7
4. İş Stresi Grubu (2.0 - 2.5 puan) D	118	32.3
5. İş Stresi Grubu (2.6 - 3.1 puan) E	139	38.1
6. İş Stresi Grubu (3.2 - 3.4 puan) F	50	13.7

Minesota İş Doym Ölçeği'ne göre çalışmaya katılan ebelerin içsel doym ortalaması 3.36 ± 0.58 (min=1.08, max=4.83) ve ortalama bir doyumda, dışsal doym ortalaması 2.72 ± 0.70 (min=1.00, max=4.50) ve ortalamanın altında, genel doym toplamları 3.10 ± 0.57 (min=1.05, max=4.55) ile nötr'e yakın olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6: İş Doymun Düzeylerinin Dağılımları

	N	Min	Max	X	Ss
İçsel Doym	365	1.08	4.83	3.36	.58
Dışsal Doym	365	1.00	4.50	2.72	.70
Genel Doym	365	1.05	4.55	3.10	.57

İş stresi ile iş doymu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonuçlarına göre, iş stresi ile iş doymu puanı arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır (p<0.01). Ebelerin iş stresi ile iş doymu arasında negatif korelasyon olduğu iş stresi artarken iş doymu azalmakta görülmektedir. Ebelerde iş stresi ve içsel doym arasında (r=-0.429, p<0.01), dışsal doym arasında (r=-0.413, p<0.01) ve genel doym arasında (r=-0.465, p<0.01) ilişkinin anlamlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 7). Başarılı iş stresinin artması iş doymunu artırmaktadır.

Tablo 7: İş Stresi ile İş Doymunun Karşılaştırılması

	İş Stres Total Puan	İçsel Doym	Dışsal Doym	Genel Doym
İş Stres Total Puan	P 1	-0.429**	-0.413**	-0.465**
	R	.000	.000	.000
	N	365	365	365
İçsel Doym	P -0.429**	1	.639**	.926**
	R	.000	.000	.000
	N	365	365	365
Dışsal Doym	P -0.413**	.639**	1	.882**
	R	.000	.000	.000
	N	365	365	365
Genel Doym	P -0.465**	.926**	.882**	1
	R	.000	.000	.000
	N	365	365	365

** p<0.01.

TARTIŞMA

Mesleki doym ile yapılmış çalışmalarda; doymunun belirgin bazı tanımlayıcı özelliklerin etkisi altında olduğu görülmektedir. Aydın (2007), ebelerin meslek doymuları konulu çalışmasında her iki çalışmada da ebelerin iş doymularının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Evli ve çocuk sahibi olma ile iş doymu arasındaki ilişkiyi sağlık çalışanları üzerinde yapılmış araştırmalar da, çocuk sahibi olanların işlerinde daha doymulu olduklarını belirtmişlerdir^{8,9}. Ebelerde durum aynıdır. Çalışmada yer alan ebelerin meslekte çalışma süreleri incelendiğinde; %39.5'inin "16-20 yıldır" çalıştıkları saptanmıştır. Tümü kadrolu olarak çalışan ebelerin meslekte geçirdikleri süre ortalama 18.52 ± 4.89 (min=2.0, max=36.0) yıldır. Aydın'ın (2007) çalışmasında ebelerin

%32.3'ünün meslekte çalışma süresinin "16-20 yıl" arasında olduğunu ve büyük çoğunluğunun sağlık ocağında çalıştığını belirlemiştir. Meslekte çalışma süresi arttıkça iş doyum düzeyi de artmaktadır. Aydın (2007) çalışmasında tüm ebeler içinde en yüksek doyum gösterenlerin meslekte "21 yıl ve daha uzun süre çalışanlar", en düşük doyum gösterenlerin ise "6-10 yıl aralığında çalışanlar" olduğunu belirlemiştir. Meslekteki çalışma süresi artmış olan ebelerin, mesleki tecrübe ve deneyimlerinin artması ile sorumluluk alma ve çalışma ortamına uyum sağlamalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Bazı araştırmalarda ise, ebe ve hemşirelerin çalışma süresi ile iş doyumları arasında ilişki bulunmadığı belirtilmektedir^{12,13,14}. Literatür sonuçlarından farklı olarak çalışmamızda "10 yıl ve daha az süre" çalışanların içsel doyumlarının yüksek olması, ebelerin büyük oranda koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmalarından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Çalışma da ebelerin çalıştığı kurumların; %87.9'unun sağlık ocağı (Aile sağlığı merkezi) olduğu belirlenmiştir. Seyhan ve arkadaşları da çalışmalarında (2003) birinci basamakta çalışan ebelerin iş doyumunun (38.9±9.5), ikinci ve üçüncü basamakta çalışan ebelerin iş doyumlarına (35.7±8.5) göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır¹³. Ebelerin aldıkları eğitim doğrultusunda koruyucu sağlık hizmetinde çalışmaları beklenen ve istenilen bir sonuçtur. Ebelerin ağırlıklı olarak koruyucu sağlık hizmetlerinde istihdam edilmesi hem toplum sağlığı düzeyini yükselten hem de aldığı eğitim doğrultusunda çalışıyor olmalarından, ebelerin iş doyum düzeylerini arttıran bir faktördür¹³.

Ebelerin genel iş doyumuna üzerine çalışmış olan Aydın (2007) araştırmasında, tüm ebelerin genel iş doyum puan ortalamasının 49.08 olduğunu ve ebelerin iş doyumlarının nötr durumdan düşük duruma doğru bir kayma gösterdiğini; Mirmolaei ve ark. (2005) çalışmalarında, ebelerin iş doyumunun düşük doyumla doğru bir dağılım gösterdiğini; Bodur (2002) ise sağlık çalışanları arasında en düşük iş doyumuna sahip meslek grubunun ebeler olduğunu belirtmektedir. Ofıslı (2002) ebelerin genel doyum puan ortalamasının 52.16±12.98 olduğunu ve nötr'den düşüğe doğru bir eğilim gösterdiğini saptamıştır. Seyhan ve arkadaşları (2003) da çalışmalarında ebelerin %37.7'sinin iş doyum düzeylerinin düşük olduğunu saptamışlardır. Birgili ve arkadaşlarının (2010) çalışmalarında ise ebelerin 91.34±21.17 iş doyum puanına sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmalar ebelerin iş doyumunun orta ve ortanın altında olduğunu göstermektedir. Birgili ve ark (2010) yaptıkları çalışmalarında, çalışmaya katılan sağlık çalışanlarından; hemşirelerin 92.67±18.58, ebelerin 91.34±21.17 ve sağlık memurlarının 101.58±21.31 iş doyum puanına sahip

oldukları ve genel iş doyum düzeyinin 93.09±19.41 ile orta düzeyde olduğunu belirlemişlerdir Bu çalışma da ülkemizde sağlık profesyonelleri ile yapılmış olan çalışmaları destekler şekilde ebelerin içsel iş doyum ortalaması (3.36±0.58) ortalama bir doyumda, dışsal doyum ortalaması (2.72±0.49) ortalamanın altında, genel iş doyumları toplam puanlarının ise (3.10±0.32) nötr yakın olduğu belirlenmiştir.

Farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda ebelerin iş doyumunun yüksek olduğu görülmektedir. Watson ve ark'nın (1999) Avustralya'da ebelerin iş doyumunu saptamaya yönelik yaptıkları araştırmada; ebelerin çoğunluğunun %80.0 işlerinden doyum sağladıkları saptanmıştır. Araştırmamızın sonuçları ile uygunluk göstermeyen bu durumun, çalışma şartları ve kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Oruç (2008) çalışmasında ebe-hemşirelerin iş doyum düzeyini nötr bulmuş ve genel doyum puan ortalamasını 3.31±.54, içsel doyum puan ortalamasını 3.59±.56 ve dışsal doyum puan ortalamasını ise 2.88±.68 olarak hesaplamıştır. Kaya (2009)'nın ebelerin genel doyum ölçeği puan ortalamasını 3.31±.54, içsel doyum puan ortalamasını 3.59±.56, dışsal doyum puan ortalamasını ise 2.88±.67 olarak saptamıştır. Kaya (2009) çalışma sonuçlarına göre; ebelerin dışsal doyumları "orta seviyede", içsel doyumları "orta ve üst seviyede", genel doyumları ise "orta-üst şiddette", yani kararsız düzeyde olduğunu belirlemiştir. Farklı bir ifadeyle yapılan işin özelliklerini yansıtan içsel doyum puanı, işin yapıldığı ortamın özelliklerini yansıtan dışsal doyum puanına göre daha yüksektir. Bu bulgu; ebelerin doyumlarının orta düzeyde olduğunu, özellikle dışsal doyumun artırılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. İş doyumunu her meslek için önemlidir. Ebeler açısından değerlendirildiğinde, sağlık hizmetlerinin insanı konu alması, çok dikkat ve sürekli çalışmayı gerektirmesi nedeniyle iş doyumunun daha da önemli olduğu açıktır.

Murphy (1995), iş stresi, kişisel özellikler ve sağlık arasındaki ilişkiyi araştırmış ve iş stresinin iş tatminsizliği, depresyon, fiziksel rahatsızlıklar ve davranış bozukluğuna yol açacağını ileri sürmüştür. Lu (1999), iş stresi ve çalışanların mutluluğunu ele aldığı çalışmasında; yönetici ve aile desteği ile depresyon, endişe ve fiziksel belirtiler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Genel iş doyumunu arttıkça stres azalmaktadır. Bu sonuç literatür sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir^{24, 25, 26}. İçsel doyum arttıkça dışsal doyum, genel iş doyumunu artmakta ve iş stresi azalmaktadır.

Yılmaz (2008) çalışmasında, ilköğretim okulu yöneticilerinin iş doyumları ile örgütsel stres kaynakları arasında, negatif yönde ve anlamlı (r=-24, p<0.01) bir ilişki saptamıştır. Gezer (1998), iş doyumunu ile stres

belirtileri ve strese yatkınlık arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu sonucunu bulmuştur. Ekinci'nin (2006) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin iş doyumları ile iş stresi arasında negatif yönlü ($r=-.64$) bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçları farklı meslek grubunun sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bu sonuçlara göre iş doyumunu ile iş stresi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğundan söz edilebilir.

Ebelerin yeniden meslek seçme şansı olsa %61.4'ünün mesleği tekrar seçmeyeceği, %59.7'sinin tanıdıklarına mesleğini önermeyeceği, %81.9'u çocuğunun ebe olmasını istemediği tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları Yıldız ile Kanan'ın (2005) ve Aydın'ın (2007) çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Ebeler mesleği, her zaman bazı sağlık çalışanları üzerinde yapılmış stresörler içerir. İş ortamları strese her zaman elverişlidir. İş ortamlarında birçok çevresel faktör, rol oynamakta ve stres yaratıcı ortam olmaktadır. Aşırı iş yükü nedeni ile hizmet kalitesinin düşmesi sonucunda iş doyumunu azalmakta bu da ebelerin meslekten soğumalarına neden olabilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ebelerin iş stresi ile iş doyumunu arasında negatif korelasyon (iş stresi artarken iş doyumunu azalmakta veya iş stresi azalırken iş doyumunu artmakta) görülmektedir. Ebelerde iş stresi ve içsel doyum arasında ($r=-0.429$, $p<0.01$), dışsal doyum arasında ($r=-0.413$, $p<0.01$) ve genel doyum arasında ($r=-0.465$, $p<0.01$) anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Başarılı iş stresinin artması iş doyumunu artırmaktadır. Yapılan profesyonel meslek, insan yaşamında önemli bir yer ve zamanı kapsamaktadır. Yaşamsal süre içinde iş yerinde geçen sürenin bu kadar fazla bir orana sahip olması ve bunun yanı sıra çeşitli sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel ihtiyaçların iş aracılığıyla giderilmesi; işe ve çalışma koşullarına verilen önemin artırılmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, iş yerindeki mutluluk, genel olarak yaşamdan alınan keyfi de büyük ölçüde etkilemektedir. İnsanın başarılı olmasında; sevdiği, ilgi duyduğu ve yeteneklerine uygun olarak seçtiği işi yapmasının etkisi büyüktür. Kişisel potansiyeli şekillendiren yetenekler, yeterlilikler ve ustalık ile değerler, inanç ve tutumlar gibi süreçler, işe uygunluk ölçüsünde bireyi başarı hedefine ulaştıracak yoldaki kılavuz taşlarıdır. Bir işi iyi yapmak, o işe ilişkin teorik ve pratik bilginin yüksekliğine bağlı olarak değişen bir süreçtir. Bu sürecin sonucunda başarı ve başarının sonunda elde edilen ödül, iş doyumunu oluşturan önemli faktörlerdir. Başarıyı şekillendiren uzmanlık ve ustalık uyarıcıları, doğru bir şekilde bulunduğu iş doyumunu ve bunu takip eden çalışma mutluluğu tepkilerini ortaya çıkaracaktır.

Kişiler ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda eğitim almalı ve aldığı eğitim doğrultusundaki mesleği icra etmelidir. Böylece mesleki kariyerinde ilerleme olanağına sahip olacağı için de doyuma ulaşması beklenen bir durum olacaktır. Bireyin yanı sıra, çalışma yaşamında dahil olduğu örgütlerin de iş doyumunu ile ilgili yükümlülükleri vardır. Bireysel başarıların mesleki başarılar anlamına geldiği göz önünde bulundurulduğunda, bünyesinde çalışan bireylerin iş doyumuna sahip olan mutlu çalışanlar olması ebeler için hayati önem taşımaktadır. Bu durumda, ebelerin iş doyumunu gerçekleştirmek için gerekli tüm şartları sağlamanın yanında, işe alım sürecinde pozisyonun gerektirdiği niteliklere uygun çalışanları istihdam etmek ve yine bu doğrultuda eğitim ve geliştirme süreçleri gerçekleştirmek, bununla birlikte, kariyer planlarını da bu doğrultuda oluşturmak görevi de örgütlere düşmektedir.

KAYNAKLAR

1. Şimşek M. İş Hayatında Mükemmellik, 1 Baskı Hayat Yayınları, s.64-9, İstanbul (2004).
2. Yıldız N, Kanan N. Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerde İş Doyumunu Etkileyen Faktörler. *Yoğun Bakım Hemşireler Derg.* 2005; 9(1-2):8-10.
3. Kale N K. Banka Çalışanlarının Stresle Başa Çıkma Yöntemleri ve Ruh Sağlık Düzeyleri. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde (2007).
4. Soyer F, Can Y. İş Tatmini ile Mesleki Beklenti ve Mesleki Destek Algılaması Arasındaki İlişki: Beden Eğitimi Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma. *TSA*, 2007;11(3):24-36.
5. Ünal D, Çetinkaya F, Özyurt Ö, Kayabaşı A. Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Sekreterlerde İş Memnuniyeti, *Hacettepe Sağlık İdaresi Derg.*, 2006; 9(1):1-18.
6. Aydın M. Mersin Belediye Sınırları İçinde Çalışan Ebelerin Mesleki Doyumu. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin (2007).
7. Gerçek, S. Hastane ve Sağlık Ocaklarında Çalışan Ebelerin İş Doyum Düzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkisi. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas (2006).
8. Çimen M, Şahin İ. Bir Kurumda Çalışan Sağlık Personelinin İş Doyum Düzeyinin Belirlenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Derg.* 2000; 5(4):53-67.
9. Birgili F, Salış F, Özdemir S. Sağlık Çalışanlarının İş Doyumunu Etkileyen Bazı Etmenlerin İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Derg.* 2010; 13(2):27-35.
10. Sur H, Söylemez D, Taşdemir M. SSK Göztepe Eğitim Hastanesi'nde Çalışan Personelin İş Doyumunun Değerlendirilmesi. 5. Ulusal Sağlık Kuruluşları Ve Hastane Yönetimi Sempozyumu. Eskişehir (2002).
11. Kaya B. Ebelerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Durumlarını Etkileyen Faktörler. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, (2009).
12. Eryılmaz H Y. Doğum Sonu Servislerde Çalışan Hemşirelerin Verdikleri Bakım Hizmetine Yönelik Görüşleri ve İş Doyumları. *Hemşirelik Forumu*, 2003; 6(3):1-7.
13. Seyhan L, Deveci B, Baydur H, Kuşçu H, Ertekin E. Ebelerde Çalışma Yaşantısı ve İş Doyumunun Değerlendirilmesi. (2003). http://www.manisa.saglik.gov.tr/extrapages/ara%FET%FDma/eb_edoyum.htm, Erişim Tarihi: 12.10.2013.

14. Kılıç B, Ergör A, Gürpınar E, Demiral Y. Narlıdere Eğitim Araştırma ve Sağlık Bölge Başkanlığındaki Sağlık Ocaklarında Çalışan Personelin İş Doyumu. *Sağlık ve Toplum Derg.* 2004; 14(2):12-21.
15. Mirmolaei T, Dargahi H, Kazemnejad A, Mohajerrahbari M. Job Satisfaction of Midwives. *Persian*, 2005;(24-25):97-106.
16. Bodur S. Job Satisfaction Of Health Care Staff Employed At Health Centrs in Turkey. *Occupational Medicine*, 2002; 52(6):353-355.
17. Oflaşlı F. Denizli İlinde Sahada Çalışan Ebelerin İş Doyum Düzeylerinin Belirlenmesi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli (2002).
18. Watson L, Potter A, Donohue L. Midwives Invictoria, Australia: A Survey of Current Issues and Job Satisfaction. *Midwifery* 1999; 15(4):216-231.
19. Sheward L, Hunt J, Hagen S, Macleod M, Ball J. The Relationship Between Uk Hospital Nurse Staffing and Emotional Exhaustion and Job Dissatisfaction. *J Nurs Manag*, 2005; (13):51-60.
20. Çam O, Akgün E, Babacan G.A, Bilge A, Keskin G Ü. Bir Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde Çalışan Hekim ve Hemşirelerin Klinik Ortamlarını Değerlendirmeleri ile İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatr. Derg.* 2005; (6):213- 220.
21. Oruç P. Ebe ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Yüksek Lisans Tezi, İzmir (2008).
22. Murphy L R. Managing Job Stress: An Employees Assistance/Human Resource Management Partnership, *Personel Review*, 1995; 24(1):41-50.
23. Lu Luo. Work Motivation, Job Stress and Employee's Well-being, *Journal of Applied Management Studies*,1999; 8(1):61-73.
24. Abacı Z K. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na Bağlı Saray ve Ayaş Rehabilitasyon Merkezlerinde Bakıma İhtiyaç Duyan Bireylerin Bakımından Sorumlu Personelin İş Doyumu, Tükenmişlik, Stres ve Depresyon Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara (2004).
25. Gezer N. Muğla İl Merkezindeki Sağlık Kuruluşlarında Çalışan Hemşirelerde İş Doyumu ve Stres. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir (1998).
26. Şahin H N, Batıgün D A. Bir Özel Hastane Sağlık Personelinde İş Doyumu ve Stres. *Türk Psikoloji Derg.*, 1997; 12(39):57-71.
27. Yılmaz Z, Murat M. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin İş Doyumları İle Örgütsel Stres Kaynakları Arasındaki İlişki, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg.*, 2008;18(2):203-222
28. Ekinci Y. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Göre Öğretmenlerin İş Doyumu ve İş Stresinin Karşılaştırılması, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (2006).